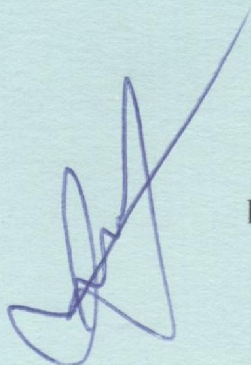

Авторефер.
Б 77

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Бойко В'ячеслав Іванович

УДК 332.145:338.23:304.44

**РЕГІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ: ТЕОРІЯ,
МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА**

08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

доктора економічних наук

Одеса-2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права» (м. Херсон) Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, доцент
Наумов Олександр Борисович,
Одеська національна академія харчових технологій,
професор кафедри менеджменту та логістики.

Офіційні опоненти доктор економічних наук, професор
Пила Василь Іванович,
Хмельницький університет управління та права,
завідувач кафедри державного управління та
місцевого самоврядування;

доктор економічних наук, доцент
Панухник Олена Віталіївна,
Тернопільський національний технічний
університет ім. Івана Пулюя, професор кафедри
фінансів, обліку і контролю;

доктор економічних наук
Булюк Віталій Вікторович,
Херсонська митниця Міністерства доходів і зборів
України, начальник,.

Захист відбудеться «28» травня 2015 року о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05. в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112.

читись у бібліотеці Одеської національної
: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112.

ОНАХТ

Автореф.

Регіональний механізм

v018600

Богатов А.Г.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Результати економічних реформ в Україні довели, що основною метою економічного росту повинне бути підвищення рівня життя населення. Рівень і якість життя безпосередньо пов'язані зі станом соціокультурної сфери й ефективністю її функціонування в масштабах країни й окремих регіонів.

Для підвищення рівня життя населення державою встановлюються й регулярно уточнюються стратегічні пріоритети соціальної політики. Соціокультурна політика, спрямована на збереження й збільшення культурного потенціалу України, зміцнення духовних і моральних цінностей населення, є одним з найбільш важливих компонентів соціально-економічної політики. В останні роки в Україні спостерігається деякий зсув акценту в системі централізованого управління соціокультурною політикою, наслідком чого виступає ослаблення вертикальних зв'язків, перенесення центру ваги рішення завдань соціокультурної політики з державного на регіональний рівень, скорочення обсягу державного фінансування сфери культури. У той же час яскраво виражена різномірність культурного, соціального й економічного простору України, загострення таких соціальних проблем, як зниження життєвого рівня населення, поглиблення майнової диференціації, зниження ступеня доступності культурних благ вимагають цілеспрямованої діяльності держави по координації взаємин між державним, регіональним і місцевим рівнями управління соціокультурною сферою, по стимулюванню розвитку інноваційних підходів в управлінській практиці в соціокультурній сфері, по виробленню стратегії й тактики економічного, соціального й культурного розвитку регіонів країни.

Сформований до теперішнього часу стан в соціокультурній сфері вимагає інноваційних підходів до управління соціокультурною політикою як на рівні країни в цілому, так і на рівні регіонів. Саме регіон стає найбільш перспективним рівнем управління суспільним і культурним розвитком в умовах інноваційної економіки, а соціокультурна політика є необхідним чинником для реалізації моделі управління, спрямованої на економічне освоєння території й стійке підвищення якості життя в умовах інноваційної економіки.

Питаннями розвитку соціокультурної сфери на рівні держави і регіонів, формування регіональної соціокультурної політики займалися відомі вчені-економісти, які внесли вагомий вклад у розробку теоретико-методологічних засад та прикладних аспектів цієї проблеми, серед яких можна виділити таких авторів, як: Л.К. Абрамов, Т.В. Азарова, В.В. Булюк, Г.М. Бирженюк, Ю.П. Богуцький, Т.С. Веремієнко, Л.П. Гальперіна, Г.В. Герасименко, І.В. Гончаренко, О.А. Гриценко, Н.Г. Діденко, О.І. Драган, С.Ю. Івашина, М.М. Ігнатенко, Н.О. Кізнер, Н.М. Кисіль, О.Р. Копієвська, А.Я. Крупка, В.І. Куценко, Т.О. Мартинова, Л.А. Ороховська, О.В. Панухник, В.В. Пила, Н.Д. Подкуйко, М.В. Римар, В.М. Шейко, О.О. Яновська та інших.

Разом з тим, у цих роботах бракує комплексності дослідження питань ефективного розвитку соціокультурної сфери регіонів. Дослідження

соціокультурної сфери у відриві від усього економічного комплексу господарства регіону приводить до втрати її природно-економічної основи, веде до втрати контролю за споживанням її кінцевого продукту суміжними сферами господарства. Потрібна зміна парадигми розвитку соціокультурної сфери за допомогою формування нової концепції функціонування соціокультурного потенціалу як економічного ресурсу.

Недостатня теоретична і методологічна розробленість даної проблеми, з урахуванням економічної ситуації в соціокультурній сфері регіонів, її актуальність і зростаюча практична важливість визначили вибір теми, постановку завдань та коло досліджуваних питань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у межах комплексної науково-дослідної роботи Міжнародного університету бізнесу і права за темою «Відтворення та підвищення ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу господарського комплексу регіону» (номер державної реєстрації 0111U008418). Внесок автора полягає у розробці й обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій з формування та функціонування регіонального механізму підвищення ефективності функціонування соціокультурної сфери.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій з формування регіонального механізму підвищення ефективності функціонування соціокультурної сфери.

Реалізація мети дисертаційної роботи обумовила наступні завдання дослідження:

- дослідити та розвинути теоретичні засади управління розвитком соціокультурної сфери регіону;
- розширити понятійний апарат регіонального менеджменту, шляхом обґрунтування змісту поняття «соціокультурна дестинація»;
- обґрунтувати концепцію й інноваційну модель реалізації регіональної соціокультурної політики;
- розробити механізм розвитку соціокультурної сфери регіону на основі моделі соціокультурного партнерства;
- запропонувати нову форму ресурсного забезпечення соціокультурної сфери регіону;
- удосконалити систему методологічних принципів збереження й розвитку соціокультурного потенціалу як соціально-економічного ресурсу господарства регіону;
- розробити методичний підхід до оцінки мультиплікативного ефекту інновативного відтворення соціокультурного потенціалу регіону;
- сформулювати науково-методичний підхід до модернізації управління в соціокультурній сфері регіону;
- обґрунтувати методичні засади використання технологій маркетингу у системі регіональних механізмів управління розвитком соціокультурної сфери;

- розвинути концептуальні засади інфраструктурної організації й самоорганізації регіонального соціокультурного простору й соціокультурної політики;

- розробити механізм застосування технології проектного фандрайзингу для ресурсного забезпечення регіональної стратегії розвитку соціокультурної сфери;

- запропонувати механізм регулювання регіональних культурно-інформаційних потоків на основі формування культурно-інформаційного простору регіону.

Об'єктом дослідження є процеси функціонування і розвитку регіональної соціокультурної сфери як соціально-економічної системи.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, методичних і практичних засад формування регіонального механізму підвищення ефективності функціонування соціокультурної сфери.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є фундаментальні роботи в сфері економічної теорії і регіонально-адміністративного менеджменту, наукові праці українських і закордонних вчених з досліджуваної проблеми, нормативні і законодавчі акти органів влади України, органів місцевого самоврядування, що регламентують, питання розвитку соціокультурної сфери. У якості основного методологічного прийому в дослідженні використовувався системний підхід, що дозволяє більш об'єктивно підійти до розкриття дослідження теми.

Дослідження ґрунтується на використанні комплексу сучасних методів: монографічний – у процесі вивчення і оброки інформаційних джерел; економіко-статистичний – у процесі обробки статистичної інформації щодо розвитку соціокультурної сфери в регіонах; абстрактно-логічний – для визначення сутності основних понять, визначень і категорій; розрахунково-конструктивний – для визначення динаміки, структури та результативності розвитку регіональної соціокультурної сфери; методи аналізу і синтезу – для деталізації об'єкту дослідження; графічний – для наочного відображення процесу аналізу та його результатів; економіко-математичний – для моделювання механізмів розвитку соціокультурної сфери регіону.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативні акти України, що регламентують відносини у соціокультурній сфері, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства культури і туризму України, наукові доробки вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем регулювання соціокультурної сфери, матеріали вітчизняних і міжнародних науково-практичних конференцій, власні розрахунки та спостереження.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій з формування регіонального механізму підвищення ефективності функціонування соціокультурної сфери. Найбільш важливі наукові результати, отримані у процесі дослідження, та їх наукова новизна полягають у наступному:

вперше:

- обґрунтовано концепцію й інноваційну модель реалізації регіональної соціокультурної політики, яка включає структурно-функціональні взаємодії компонентів інфраструктури соціокультурного простору регіону, що детермінують розвиток культурних стратегій модернізації регіону, реалізація якої розширює можливості й перспективи концептуального осмислення регіональної соціокультурної політики як саморегулюючої системи, а також моделювання соціокультурної політики у зв'язку зі змінною інфраструктурою соціокультурного простору країни й регіону;

- розроблено механізм розвитку соціокультурної сфери регіону на основі моделі соціокультурного партнерства як інноваційного механізму управління, здійснюваного у відповідній організаційно-правовій формі й спрямованого на вирішення соціокультурних проблем регіону шляхом побудови стійких партнерських зв'язків між регіональними і місцевими органами влади, комерційним і некомерційним секторами соціокультурної сфери;

- запропоновано нову форму ресурсного забезпечення соціокультурної сфери регіону, яка передбачає розширення схеми створення фондів цільового капіталу на базі кооперування установ культури різного типу й профілю, що передбачає створення єдиної мережі регіональних управлінських структур, які дозволяють консолідувати зусилля й ресурси в сфері реалізації регіональної соціокультурної політики;

удосконалено:

- систему методологічних принципів збереження й розвитку соціокультурного потенціалу як соціально-економічного ресурсу господарства регіону до якої включено принципи: збереження цілісності; інновативного розвитку; комплексного підходу; системного підходу; віднесення творчих здатностей особистості до елементів соціокультурного потенціалу; оптимізації централізованого й децентралізованого управління; стратегічного розвитку на основі територіального зонування; урахування економічних і соціальних інтересів місцевої спільноти;

- методичний підхід до оцінки мультиплікативного ефекту інновативного відтворення соціокультурного потенціалу регіону, що визначається як багаторазове зростання прямої або непрямої додаткової економічної вигоди від безоплатного залучення господарюючими суб'єктами коштів, вкладених державою на збереження елементів культурного потенціалу в технології формування культурних благ і їх реалізацію;

- науково-методичний підхід до модернізації управління в соціокультурній сфері регіону, який полягає в удосконалюванні управлінських процесів, що виражається у визначенні пріоритетів модернізації, розробці стратегічних планів і формуванні середовища, необхідного для впровадження інноваційних методів і моделей управління соціокультурною сферою (програмно-проектного методу та методу багатомірної оцінки);

- методичні засади використання технологій маркетингу у системі регіональних механізмів управління розвитком соціокультурної сфери, а саме: запропоновано концептуальну модель формування культурного бренду

території на основі використання її соціокультурного потенціалу з метою реалізації регіональних культурних конкурентних переваг;

дістали подальший розвиток:

- теоретичні засади управління розвитком соціокультурної сфери регіону, а саме: розкрито економічну сутність соціокультурного потенціалу, як сукупності накопичуваних економічних ресурсів культури, якими володіє суспільство в кожний конкретний момент; обґрунтовано його визначальну роль як системоутворюючого фактору, що забезпечує формування цілісності соціокультурної сфери як фактору соціально-економічного розвитку регіону; розроблено структуру відтворення соціокультурного потенціалу як соціально-економічного ресурсу господарства регіону, сформовано економіко-організаційну структуру соціокультурної сфери регіону;

- понятійний апарат регіонального менеджменту, а саме: введено в науковий обіг поняття «соціокультурна дестинація», яку визначено як зону соціокультурного простору, що історично сформувалася відповідно до запитів і рівня соціально-економічних інтересів населення й територіально вбудована в культурну діяльність регіону; визначено зональну структуру соціокультурної дестинації;

- концептуальні засади інфраструктурної організації й самоорганізації регіонального соціокультурного простору й соціокультурної політики, зокрема виявлено структуру і взаємозв'язки регіональної соціокультурної політики та обґрунтовано перспективність використання системного, структурно-функціонального й синергетичного підходів для вирішення проблем регіональної соціокультурної політики у контексті модернізації соціокультурного простору регіону;

- механізм застосування технології проектного фандрайзингу для ресурсного забезпечення регіональної стратегії розвитку соціокультурної сфери, що передбачає: створення та ведення інформаційних баз даних про реальних та потенційних донорів, ступінь й ефективність їх залучення до благодійної чи спонсорської діяльності; облік та контроль ходу збору коштів, архівування необхідних відомостей, аналіз результативності та економічності фандрайзингу;

- механізм регулювання регіональних культурно-інформаційних потоків на основі формування культурно-інформаційного простору регіону, який включає віртуалізацію широкого спектра культурних послуг, що сприяють нівелюванню міжрегіональних розходжень у доступності культурних благ для різних категорій населення.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості використання теоретико-методологічних, методичних і практичних розробок і пропозицій у діяльності органів влади різних рівнів при розробці регіональних і галузевих стратегічних програм соціально-економічного розвитку, забезпечення розвитку соціокультурної сфери держави та регіонів.

Результати дисертаційного дослідження, висновки і рекомендації, що містяться у роботі, схвалені та використовуються у практичній діяльності Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської

обласної державної адміністрації (довідка №14-684/8 від 23.03.2015 р.); Управління культури і туризму, національностей та релігій Одеської обласної державної адміністрації (довідка №01-10/722 від 22.04.2015 р.); Управління культури і туризму Вінницької обласної державної адміністрації (довідка №1479/03-76 від 31.03.2015 р.); в навчальному процесі Чернігівського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка, Чернігівського національного технологічного університету, Вінницької філії Університету сучасних знань.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом власного наукового дослідження автора. Наукові результати, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження доповідалися і обговорювалися на конференціях, семінарах, нарадах, серед яких найбільш важливими були: Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні процеси в дорадництві: проблеми та перспективи» (Київ, 2011 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Формування ефективних механізмів господарювання в умовах сучасної економіки: теорія і практика» (Запоріжжя, 2012 р.); Международная научно-практическая интернет-конференция «Пути и механизмы управления эффективным развитием национальной экономики в современных условиях» (Симферополь, 2012 г.); II Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція викладачів, молодих учених та студентів «Актуальні аспекти розвитку підприємств аграрної сфери: облік, аудит та фінансування» (Херсон, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економічні та управлінські аспекти розвитку підприємств харчової промисловості» (Одеса, 2013 р.); IV Международная научно-практическая конференция «Современные проблемы и перспективы экономики и управления: теория и практика» (Донецк, 2013 г.); XXXII Международная научно-практическая конференция «Наука и современность – 2014» (Россия, Новосибирск, 2014 г.); Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку ринкової економіки на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості» (Дніпропетровськ, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Структурні трансформації національних економік в умовах глобалізації» (Миколаїв, 2014); Міжнародна науково-практична конференція «Управління соціально-економічним розвитком держави, регіону, підприємства» (Полтава, 2014).

Публікації. За результатами виконаного дисертаційного дослідження опубліковано 30 наукових праць, із них 1 одноосібна монографія, 4, 22 статті у фахових виданнях. Загальний обсяг публікацій становить 39,4 д.а., з них особисто автору належать 39,4 д.а.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається з вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (317 найменувань), 7 додатків. Робота містить 13 таблиць і 26 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 420 сторінок комп'ютерного тексту, основна частина 366 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Теоретичні засади підвищення ефективності функціонування соціокультурної сфери регіону» досліджено роль і місце соціокультурної сфери у системі соціально-економічного розвитку регіону, визначено соціокультурний потенціал як ресурс соціально-економічного розвитку регіону, обґрунтовано умови і чинники розвитку соціально-культурної сфери на регіональному рівні, досліджено особливості регіонального управління розвитком соціокультурної сфери.

В результаті дослідження обґрунтовано, що в розвитку національного і регіонального господарства й підвищенні життєвого рівня населення, в умовах становлення постіндустріального суспільства і розвитку процесів глобалізації і регіоналізації, помітний вплив має культурний потенціал економічного соціуму, як економічний ресурс, що виступає в матеріальній і нематеріальній формі й створює умови для прискорення соціально-економічного розвитку національної і регіональної економіки. У цьому аспекті культура розглядається як економічна категорія, що має форму переходу потенційних можливостей людини в кінцевий культурний продукт її діяльності, що у свою чергу, бере участь у системі формування й виробництва якісно нових умов соціально-економічного розвитку господарства країни і регіонів.

Виявлено економічну природу культури як системи економічних відносин між суб'єктами культурної діяльності із приводу виробництва, розподілу, обміну й споживання культурних продуктів (товарів і послуг) як економічних ресурсів господарства країни і регіонів. Уточнено визначення категорій: предмети праці, засоби праці й економічні форми продуктів праці соціокультурної сфери. На основі аналізу функціонування соціокультурної сфери на державному і регіональному рівнях, виділені й систематизовані етапи розвитку нових економічних відносин: централізація → комерціалізація → муніципалізація → реструктуризація.

Розкрито економічну сутність соціокультурного потенціалу, як сукупності накопичуваних економічних ресурсів культури, якими володіє суспільство в кожний конкретний момент, - всіх тих можливостей, запасів, засобів і джерел, які існують як економіко-культурні цінності й об'єктів культурної спадщини; знову створюються й накопичуються у вигляді економічних ресурсів культури, здатних неодноразово задовольняти загальні культурні потреби в сфері соціокультурної діяльності. Визначено, що соціокультурний потенціал регіону формує економічний потенціал сфери культури й мистецтва і його варто розглядати в якості системоутворюючого фактора, що забезпечує формування цілісності соціокультурної сфери як фактору соціально-економічного розвитку регіону (рис. 1).

На основі дослідження специфіки соціально-економічних відносин, що виникають у творчо-виробничих процесах, сформована економіко-організаційна структура соціокультурної сфери: трудова діяльність як сфера творчої самореалізації людини; сфера латентного функціонування мистецтва; сфера активного функціонування людського капіталу. Дана структура може

виступати підставою для класифікації видів економічної діяльності в соціокультурній сфері: виробництво художнього продукту; організація дозвілля; самодіяльна творчість; виконавське мистецтво; обслуговування в сфері культурної освіти й інша діяльність, у результаті якої зберігаються, створюються й поширюються культурні продукти.

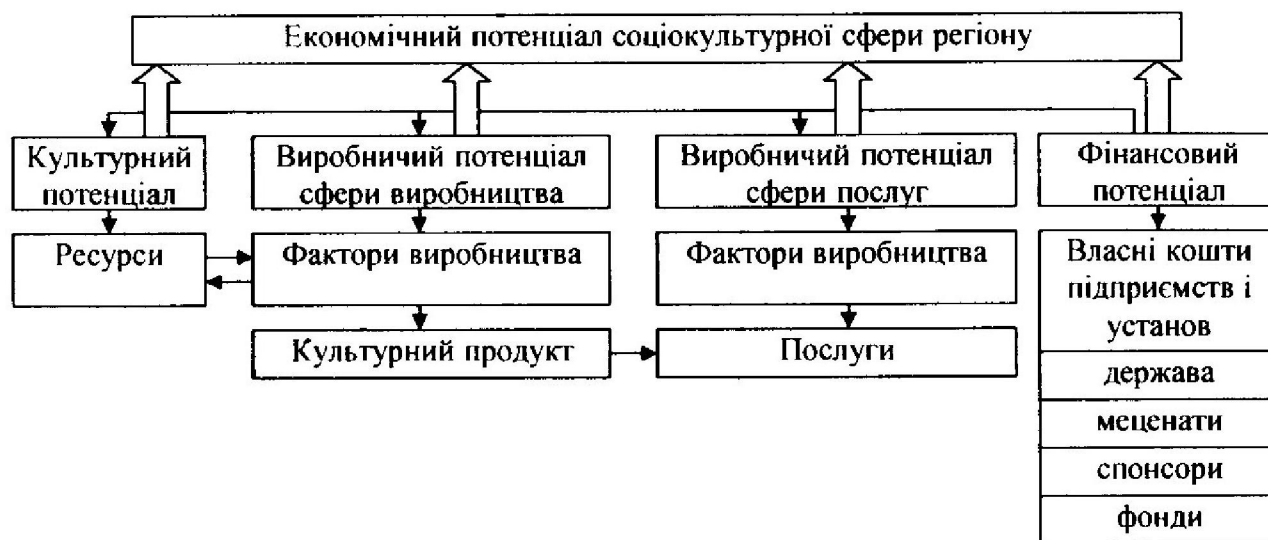

Рис. 1. Структура економічного потенціалу соціокультурної сфери регіону

Обґрунтовано, що народна творчість є одним з основних ресурсів збереження й розвитку культурного потенціалу, що прямо беруть участь у розвитку економіки регіону: продукти традиційної народної культури виступають у якості особливого економічного блага, використання якого здатне приводити до значного прискорення соціально-економічного розвитку регіону, за рахунок удосконалювання способу виробництва. Обґрунтовано, що традиційна народна культура виступає потужним економічним ресурсом збереження й формування, як нематеріальної культурної спадщини, так і культурного потенціалу господарства регіону, забезпечуючи розширене його відтворення й базу розвитку сучасної економічної сфери культури й мистецтва.

Визначено негативний характер розвитку економічних відносин у соціокультурній сфері регіонів (розглянутої як природна система), що проявляється в її деструктуризації, причинами якої є: зміна форм власності; політика державного протекціонізму; скорочення масштабів сфери культури; однобічність розгляду границь економічної сфери культури; відсутність обліку нематеріальних ресурсів; скорочення матеріально-технічних ресурсів сфери культури; відсутність досліджень по обґрунтуванню економічної сутності традиційної народної культури; відсутність поняття «культурного продукту»; законодавча недостатність; відсутність стратегічного управління сферою культури на державному і регіональному рівнях.

Доведено, що стратегічною метою регіонального розвитку соціокультурної сфери є створення у всіх регіонах країни умов для забезпечення однаково високого рівня задоволення культурних потреб населення. Досягнення цієї мети нерозривно пов'язане з подальшим

удосконалюванням територіальної організації соціокультурної інфраструктури й забезпеченням її комплексного розвитку.

Соціокультурна політика - це один з найважливіших напрямків внутрішньої політики держави, покликаний забезпечити підвищення рівня і якості життя населення, задоволення культурних потреб і реалізований відповідно до економічної стратегії держави. Соціокультурна політика повинна бути адаптованою до економічних умов конкретної країни, носити активний і цілісний характер. На забезпечення активності й цілісності соціокультурної політики спрямована реалізація великих комплексних програм соціального і культурного характеру.

Обґрунтовано, що діяльність державних органів влади повинна бути спрямована на вироблення стратегії соціокультурного розвитку регіонів країни, а регіональні органи влади повинні здійснювати практичну реалізацію комплексу заходів по розвитку соціокультурної сфери в конкретному регіоні. У той же час регіональні органи влади покликані формувати стратегію й тактику проведення реформ у сфері культури і мистецтва на своїй території в межах установлених повноважень і можливостей використання власних коштів. Подальше посилення регіонального підходу до управління соціокультурною сферою дозволить створити міцну основу для підвищення рівня життя населення.

Регіональні дослідження соціокультурного розвитку передбачають пріоритетність вивчення регіональних особливостей соціокультурної системи, тобто факторів соціально-економічного розвитку, що роблять найбільш істотний вплив на стан соціокультурного комплексу території.

Сучасне економічне становище більшості українських регіонів, що характеризується низьким рівнем життя значної частини населення, глибокою соціальною й майновою диференціацією суспільства, робить необхідним розробку й реалізацію концепції стійкого соціокультурного розвитку регіону. У даній концепції в системному виді повинні бути представлені пріоритетні напрямки, цілі й завдання діяльності органів державної влади в сфері регулювання соціокультурного розвитку, а також взаємозалежний комплекс заходів по досягненню позначених цілей.

Для реалізації поставлених цілей і завдань запропонований взаємозалежний комплекс заходів по ключових напрямках соціокультурного розвитку регіону:

- пряме залучення коштів з державного і місцевих бюджетів на розвиток соціокультурних програм області, включення регіональних проектів по розвитку соціокультурної сфери в пріоритетні національні проекти на державному рівні;
- створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу в соціокультурній сфері;
- розвиток системи приватно-державного партнерства в галузях соціокультурної сфери.

У другому розділі «Методологічні засади формування регіональних механізмів підвищення ефективності функціонування соціокультурної

сфери» визначено принципи планування соціально-економічного розвитку соціокультурної сфери на рівні регіону, розроблено моделі і методи визначення регіональних пріоритетів розвитку соціокультурної сфери, обґрунтовано застосування програмного підходу у технології управління регіональним розвитком соціокультурної сфери, сформовано методологічний базис ефективного розвитку соціокультурної сфери регіону.

В результаті дослідження виявлено наявність мультиплікативного ефекту інновативного відтворення соціокультурного потенціалу регіону, що визначається як багаторазове зростання прямої або непрямой додаткової економічної вигоди від безоплатного залучення господарюючими суб'єктами грошей, вкладених державою на збереження елементів культурного потенціалу в технології формування культурних благ і їх реалізацію. Визначено зміст економічного й соціального ефекту мультиплікатора (економічний ефект мультиплікатора виражається в економічній вигоді їх залучення в технологічні сукупності як позикового економічного ресурсу формування культурних продуктів; соціальний ефект - у нарощуванні потенціалу вітчизняної культури, з одного боку, і патріотичному вихованні суспільства, збереженні культурного різноманіття й культурно-національної самобутності, з іншого).

Розроблено структуру відтворення соціокультурного потенціалу як соціально-економічного ресурсу господарства регіону. Рух культурного потенціалу забезпечується у двох частинах: споживаної частини культурного потенціалу, що використовується на поточне життєзабезпечення, тобто забезпечення поточного доходу або рівня споживання замість втраченого доходу, й накопичуваної частини, що зберігається й знову залучається у процес відтворення об'єктів сфери художньої діяльності. Ідентифіковані, з метою оцінки економічної цінності соціокультурного потенціалу, некапіталізована частина – це та частина соціокультурного потенціалу, що включає недоходні об'єкти культурної спадщини в справжньому їх вигляді, для яких отримання доходу неможливо або в силу законодавчих обмежень, або через характеристики самого об'єкта, й капіталізована частина, що у свою чергу, підлягає обчисленню цінності за принесеним нею доходом, тобто прогнозованою оцінкою, встановлюваною в розмірі доходу, принесеного від експлуатації даної частини соціокультурного потенціалу (як майна), і передбачає інвестовані кошти з метою забезпечення збільшення ресурсів соціокультурної сфери регіону.

Сформульовано основні методологічні принципи збереження й розвитку соціокультурного потенціалу як соціально-економічного ресурсу господарства регіону: принцип збереження цілісності суб'єктів культурної діяльності, зайнятих у державному й приватному секторах економіки; принцип інновативного розвитку традиційної народної культури як основного фактору прискореного розвитку соціокультурного потенціалу; принцип комплексного підходу до формування соціокультурного потенціалу й ресурсного потенціалу сфери культури й мистецтва; принцип визнання інтелектуально творчих здатностей і художніх навичок людини як елементів соціокультурного потенціалу; принцип системного підходу до збереження масштабів художньої

діяльності в рамках усього економічного комплексу господарства регіону; принцип оптимальної співвідносності масштабів централізованого й децентралізованого управління соціокультурним потенціалом; принцип стратегічного розвитку соціокультурного потенціалу на основі територіального зонування; принцип розвитку виробничих об'єднань у сфері художньої діяльності з урахуванням економічних і соціальних інтересів місцевої спільноти.

Розроблено загальну схему рівнів інновативного розвитку соціокультурного потенціалу регіону, що передбачає: що на першому рівні забезпечується формування культурно-базових цінностей, насамперед домогосподарствами, в сфері самодіяльної народної й авторської творчості і їх збереження як культурної спадщини й історично сформованих об'єктів інфраструктури культури; на другому рівні активізуються процеси відтворення культурного потенціалу й формування приросту ресурсного потенціалу культури; на третьому рівні елементи соціокультурного потенціалу першого й другого рівня включаються в масовий процес їх суспільного споживання у формі послуг культури й мистецтва, забезпечується розвиток сучасної індустрії послуг.

Виявлено специфіку стратегічного розвитку соціокультурного потенціалу регіонів на основі територіального зонування. Введено в науковий обіг поняття «соціокультурна дестинація», що визначена як зона соціокультурного простору, що історично сформувалася відповідно до запитів і рівня соціально-економічних інтересів населення й територіально вбудована в культурну діяльність регіону. Соціокультурні дестинації підрозділяються на типи по зонах територіальної концентрації соціально-культурної активності членів організованих спільнот (рис. 2). Перша зона дестинації – це центри (місце) розвитку масової культури для місцевої організованої спільноти, спеціально створені комплекси соціально-культурного обслуговування для місцевих жителів, на базі яких зберігаються й відтворюються художні технології визнані ними як спадщина атракції. Друга зона – центри цілеспрямованого розвитку «місцевого» мистецтва, що територіально охоплюють спеціально створені в містах, селищах міського типу об'єкти, що забезпечують професійне відтворення атракцій, що задовольняють потреби певної частини населення по цільовому замовленню місцевих органів публічної влади. Третя зона – центри розвитку вибраних видів культури, культурні простори (місце), що охоплюють процеси художнього (включаючи інноваційні технології) відтворення визнаних державою атракцій культури й мистецтва на базі об'єктів культури високого ступеня історико-культурної привабливості.

Моделювання процесу стратегічного розвитку культури в сучасних умовах може бути побудоване на принципі зонування: Перша зона – місцеві культурні процеси, максимально наближені до споживача й організовані на рівні прилеглих (географічно) об'єктів культури, доступні й зрозумілі населенню процеси відтворення. Основний принцип - прості громадяни незалежно від рівня доходів і бюджету вільного часу повинні мати доступ до культурних цінностей. Друга зона - процеси й об'єкти розташовуються

просторово в центрах ділової й культурної відповідальності й не потрібне максимального їх наближення до споживачів культурних послуг, можливо навіть їх дистанціювання від них.

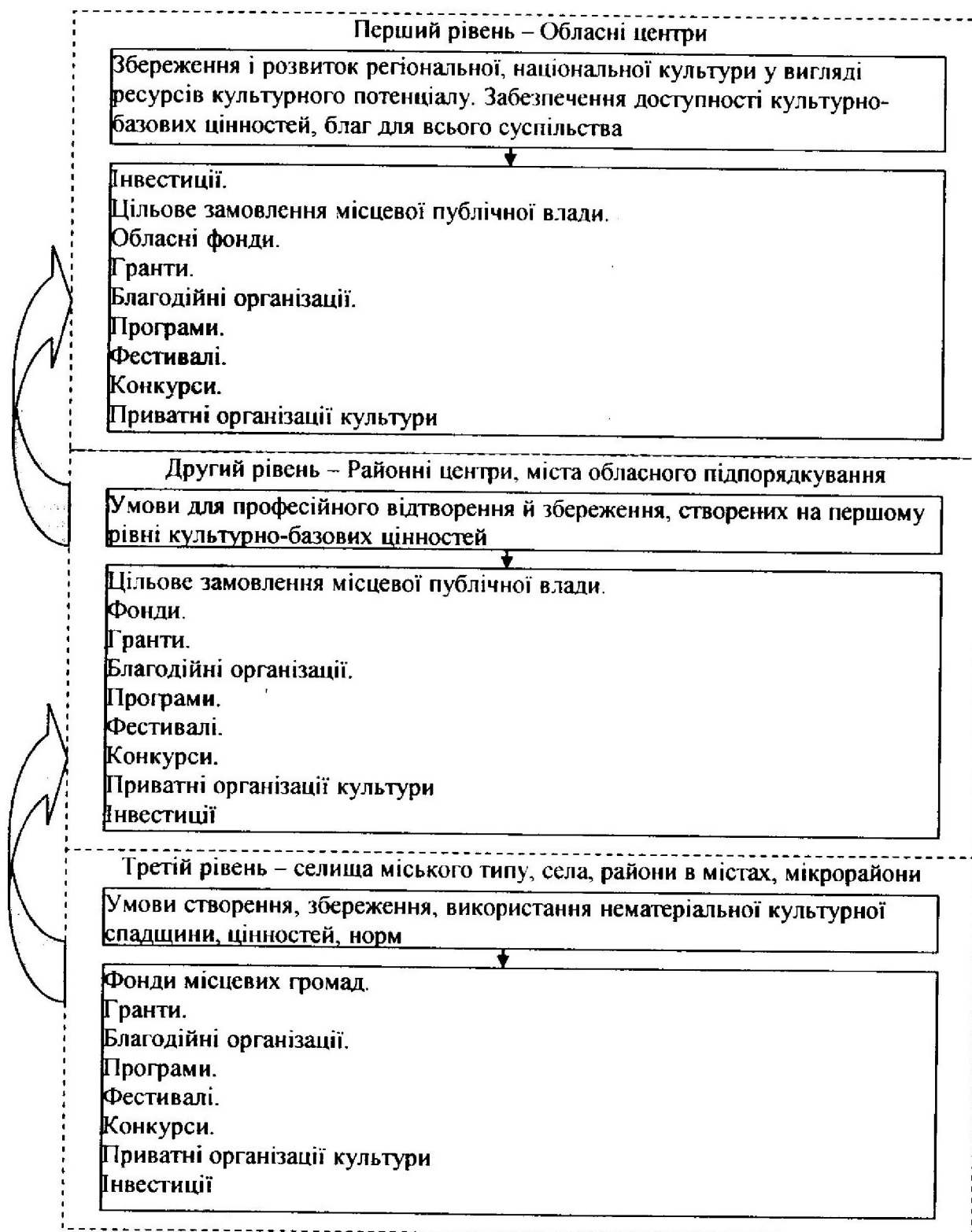

Рис. 2. Система концентрації соціокультурного потенціалу на основі територіального зонування

Доступність цих послуг і процесів забезпечується місцевими муніципальними органами влади й повинна враховуватися при розробці бюджетів населених пунктів. Розподіл коштів між першим і другим рівнями можливо саме в частині пропорції фінансування. Третя зона - культурні процеси, організовані на більш професійному рівні. Критерії наближення послуг до споживача переходять тут на другий план, на першому залишаються художні переваги в сфері мистецтва. До об'єктів відносяться національні пам'ятники культури й національного надбання держави, розміщені у великих міських центрах або по місцю їх історичного створення. Функції даних об'єктів культури - задоволення потреб у їх демонстрації як для вітчизняних, так і для закордонних споживачів. Основні видатки по їх збереженню несе держава.

Всі зони взаємозалежні і їх структурні відносини повинні бути покладені в основу принципів політики державного протекціонізму.

У *третьому розділі* «**Регіональна стратегія ефективного розвитку соціокультурної сфери**» розроблено концепцію і стратегію розвитку соціокультурної сфери як фактору регіонального розвитку, обґрунтовано соціально-економічні засади і методи стратегічного управління соціокультурною сферою регіону, сформовано систему інноваційних методів стратегічного управління в регіональній соціокультурній сфері.

В результаті дослідження визначено роль соціокультурних факторів у регіональному розвитку стосовно до регіонів, що перебувають на різних стадіях використання ресурсів соціокультурної сфери. Визначено роль і місце соціокультурного потенціалу як фактору економічного розвитку й збереження культурної ідентифікації територій при інтегруванні регіону в глобальний культурний і економічний простір. Обґрунтовано нову форму ресурсного забезпечення соціокультурної сфери регіону, що передбачає розширення схеми створення фондів цільового капіталу на базі кооперування установ культури різного типу й профілю.

Встановлено, що регіоналізація культурної політики являє собою стратегію розвитку культурної політики, пов'язану із процесом посилення регіональної складової в соціально-культурному розвитку й спрямовану на взаємоув'язування цілей і ресурсів державного значення з регіональними цілями й ресурсами. Регіоналізація культурної політики являє собою стратегію управління, що базується, з одного боку, на комплексному використанні культурного потенціалу території для більш ефективного управління регіональним розвитком, а з іншого боку, полягає у вибудовуванні взаємин між елементами господарської структури регіону, національними, регіональними й місцевими органами управління, установами культури, організаціями й населенням для забезпечення взаємозв'язку культурного й економічного розвитку регіону, а також розширеного виробництва й споживання культурних благ.

Виділено основні вимоги, які варто врахувати при розробці і проведенні регіональної соціокультурної політики, для того, щоб чіткіше визначити комплекс управлінських завдань (рис. 3).

Сформульовано пропозиції по створенню єдиної мережі регіональних управлінських структур, що дозволяють консолідувати зусилля й ресурси в сфері реалізації регіональної соціокультурної політики, визначені принципи створення даних структур і цілі їх діяльності.

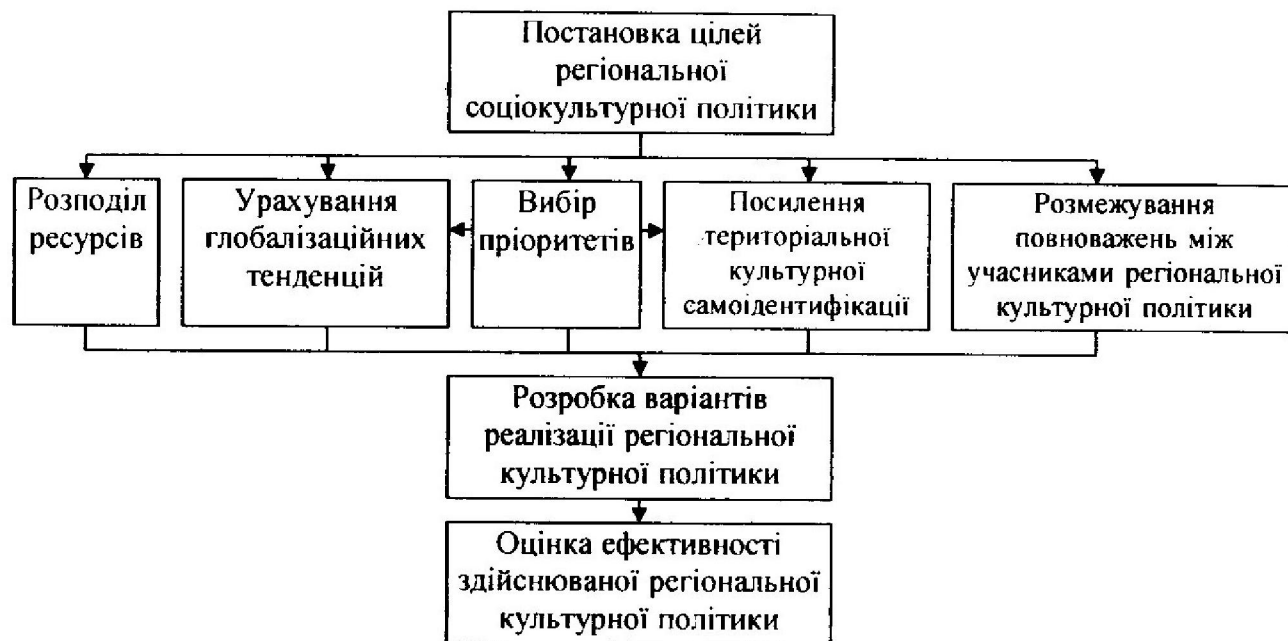

Рис. 3. Вимоги до розробки регіональної соціокультурної політики

Показано, що їх діяльність у кожному регіоні дозволить чітко виділити пріоритети регіональної соціокультурної політики, сприяти розширеному виробництву й споживанню культурних благ, для того, щоб комплексно вписати культурну політику регіонів у загальну стратегію розвитку української культури.

Запропоновано систематизацію моделей регіональної соціокультурної політики, що включає в себе наступні позиції: прийняття до уваги регіональних цілей соціокультурного розвитку при реалізації загальнонаціональної культурної політики, джерела фінансування, застосування інформаційних технологій, комплексний розвиток території, роль культурних і освітніх установ у реалізації стратегії соціокультурної політики, участь населення в культурних проектах, залученіть у процеси глобалізації.

Встановлено, що соціокультурний потенціал регіону створює ряд соціальних цінностей, серед них - бренд території, що сприяє поліпшенню її іміджу, робить її економічно й соціально привабливою, допомагає зберегти її культурну ідентичність і дозволяє вийти на світовий ринок. Запропоновано концептуальну модель формування культурного бренду території на основі використання її соціокультурного потенціалу з метою реалізації регіональних культурних конкурентних переваг. Управлінський процес формування бренду території представлено на рис. 4.

Аргументовано можливість використання системи якісних і кількісних характеристик соціокультурного потенціалу для оцінки регіональних конкурентних переваг і запропонована модель маркетингової концепції

розвитку регіону, що включає позиції, пов'язані з різними характеристиками соціокультурного потенціалу, що дозволяє врахувати взаємозв'язок економічних і культурних складових.

Рис. 4. Модель формування бренду території на основі наявного соціокультурного потенціалу

Виявлені основні проблеми управління соціокультурною сферою регіону й обґрунтована необхідність його вдосконалення на основі сучасних соціально-економічних принципів менеджменту й маркетингу, що сприяють росту ефективності функціонування установ даної сфери регіональної економіки. Управління у соціокультурній в поточній ситуації характеризуються наступними особливостями:

- управління соціокультурною сферою здійснюється на різних рівнях: державному, регіональному, міському, районному, що неминуче приводить до проблем координації управлінських дій і до питань фінансування об'єктів соціокультурної сфери різних форм власності.

- державний сектор культури перебуває в стані реорганізації у зв'язку з реформою бюджетної сфери, спрямованої на уточнення статусу установ і впровадження нових організаційно-правових форм бюджетних організацій, здатних найбільш ефективно надавати державні (комунальні) послуги, оплачувані за рахунок бюджетних коштів.

- організації недержавного некомерційного й комерційного секторів не входять у сферу інтересів і пріоритети державної політики в соціокультурній сфері. Серед існуючих інструментів соціокультурної політики, що враховують інтереси недержавних організацій, можна назвати конкурси субсидій, призначені для підтримки проектної діяльності в соціокультурній сфері.

Досліджені й систематизовані принципи управління в соціокультурній сфері, орієнтовані на використання маркетингу, що відображає об'єктивні умови розвитку ринку й сприятливої раціоналізації взаємодії його окремих

елементів - попиту, пропозиції, ціни й конкуренції. Обґрунтована необхідність і можливість використання програмного підходу в управлінні соціокультурною сферою, що забезпечує оптимальну відповідність інтересів всіх організаторів соціально-культурної діяльності.

Узагальнені методи й уточнені показники оцінки ефективності управління ресурсами установ соціокультурної сфери, що дозволяють оптимізувати витрати на створення культурного продукту й підвищити його конкурентоспроможність. розроблені методичні рекомендації з удосконалювання підготовки керівників якісно нового рівня, що має виняткове важливе значення для модернізації процесів функціонування інститутів і установ соціокультурної сфери;

Запропоновано трактування визначення інновацій у культурі з урахуванням специфіки соціокультурної сфери й ролі культури в модернізації суспільства. Інновації в культурі - це результат діяльності творців і організацій, заснований на осмисленні й інтерпретації культурної спадщини, що створює нові форми й зміст культурного процесу й здійснює безпосередній вплив на розвиток суспільства в цілому. Запропонована класифікація інновацій у сфері культури й охарактеризовані їх види, що охоплюють всі напрямки діяльності галузі. Виявлені й сформульовані особливості інноваційних процесів у соціокультурній сфері і їх вплив на суспільний розвиток.

Розроблені науково-методичні рекомендації з удосконалювання й впровадження інноваційних моделей управління в соціокультурній сфері й запропонований механізм для підвищення інноваційних ефектів програмно-проектної діяльності.

Сформовано підхід до модернізації управління в соціокультурній сфері регіону, який полягає в удосконалюванні управлінських процесів, що виражається у визначенні пріоритетів модернізації, розробці стратегічних планів і формуванні середовища, необхідного для впровадження інноваційних методів і моделей управління соціокультурною сферою. Обґрунтовано розуміння сектора творчих індустрій як інноваційних форм існування організацій культури в регіональному просторі. Даний підхід дозволить вирішити ряд завдань стратегічного розвитку регіону, зокрема:

- диверсифікувати джерела фінансування соціокультурної сфери;
- систематизувати спонсорську діяльність із метою розвитку соціальної відповідальності бізнесу;
- активно використовувати соціокультурний потенціал для розвитку території;
- сформувати привабливий для населення, туристів, інвесторів імідж території;
- об'єднати однотипні та/або різнопрофільні установи культури на базі реалізації довгострокових програм, спрямованих на розвиток території;
- розкрити соціокультурний потенціал регіону, що не використовується в повному обсязі або недостатньо яскраво виражений;
- сприяти формуванню активної моделі соціокультурної політики регіону.

В результаті дослідження розроблені інноваційні моделі управління в соціокультурній сфері регіону, описані їх структура, сфери застосування й характеристики: програмно-проектний метод, основними властивостями якого є системність, універсальність і кумулятивність; метод багатомірної оцінки, заснований на дослідженні окремого соціально-культурного явища (події, проекту, заходу) з погляду трьох складових його реалізації: аналіз ресурсного поля явища, вивчення суспільної думки по даній проблемі, аналіз ступеня освітленості предмета дослідження в ЗМІ, а також їх відношення до оцінюваного проекту (рис. 5).

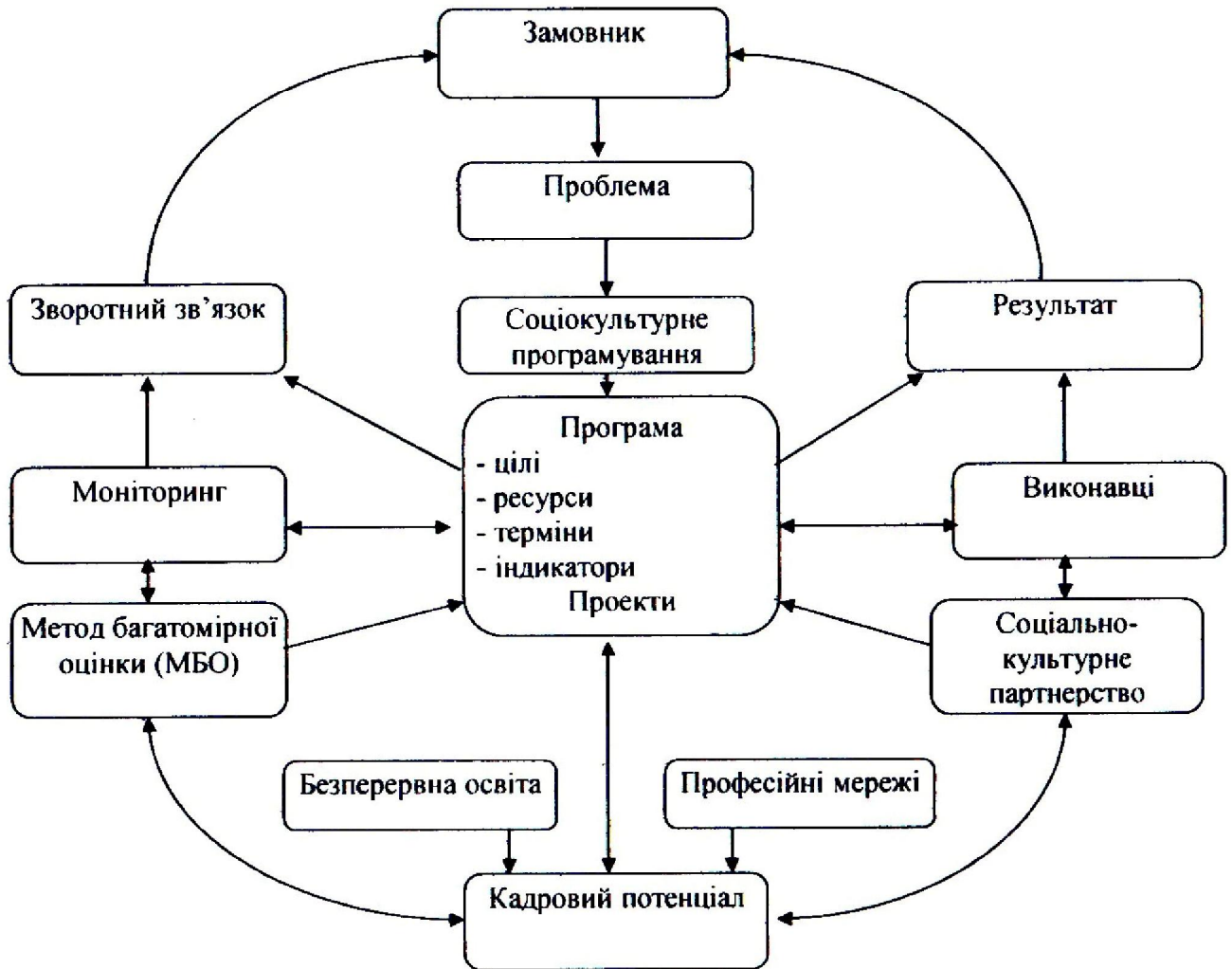
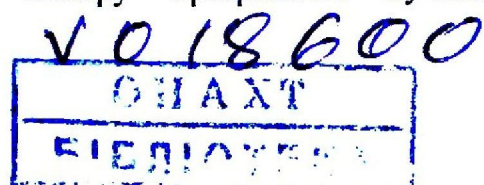

Рис. 5. Схема структури програмно-проектного методу управління соціокультурною сферою регіону

У результаті використання даного методу формується багатомірне уявлення про культурне середовище міста, виявляються шляхи вирішення виникаючих проблем. Тресторонній моніторинг стану культурного середовища дозволяє виявити основні фактори, що перешкоджають успішній реалізації культурного проекту. Застосування методу дозволяє забезпечити збір і аналіз інформації для визначення правильності вибору пріоритетів сучасної

культурної політики в розрізі ресурсного забезпечення, формування суспільної думки й участі ЗМІ у висвітленні ситуації.

Доведено роль соціокультурного партнерства як інноваційного механізму управління, здійснюваного у відповідній організаційно-правовій формі й спрямованого на вирішення соціокультурних проблем регіону шляхом побудови стійких партнерських зв'язків між регіональними і місцевими органами влади, комерційним і некомерційним секторами культури. Соціокультурне партнерство стимулює створення середовища для здійснення програмно-проектної діяльності й розвитку ринкових механізмів у сфері культури на основі принципів міжсекторального партнерства.

Розроблено модель соціокультурного партнерства, що опирається на міжсекторальну взаємодію трьох секторів: держави в особі регіональних і місцевих органів влади, комерційного сектора культури, некомерційного державного й недержавного секторів культури, включаючи творців, роль яких у модернізації сфери культури представляється визначальною. Створення рівноправного міжсекторального партнерства стає можливим у результаті виникнення системи норм і форм поведінки, що забезпечують вигідність взаємодії відмінних друг від друга сфер суспільної діяльності. Взаєморозвиток цих сфер, заснований на постійному обміні комплексами цінностей і ефективних методів роботи, сприяє інноваційним перетворенням, що підтримують і опираються на різноманітність. Під соціокультурним партнерством розуміється конструктивне взаємовигідне співробітництво між трьома секторами суспільства - державними структурами, комерційними підприємствами й некомерційними організаціями з метою вирішення проблем соціокультурної сфери в інтересах усього населення або його окремих груп, що проживають на даній території. Стійке партнерство, що розвивається, забезпечує не тільки високу результативність проектів, але й розвиток кожної партнерської організації. Позитивними ефектами від участі організації в соціокультурному партнерстві є: підвищення професійного рівня керуючої ланки й фахівців, що беруть участь у реалізації партнерських проектів; розвиток професійної й соціальної комунікації; збільшення доступу до ресурсів; підвищення ефективності діяльності; розвиток управлінських і виробничих інновацій; підвищення довіри до інших секторів суспільства.

Доведено, що розвиток формування й побудови соціокультурних партнерств є необхідною умовою для модернізації управління в сфері культури. Модель соціокультурного партнерства має властивість екстравертності, що дозволяє накопичувати потенціал співробітництва за рахунок залучених різноманітних ресурсів: фінансових, інформаційних, інтелектуальних, організаційних, соціокультурних, технологічних, що привносяться кожним з партнерів. Багатство й різноманітність ресурсів партнерства при ефективному менеджменті визначають перспективність партнерської форми співробітництва в соціокультурній сфері. Тенденції сучасної культури полягають у взаємопроникненні культур, успішних моделей і практик управління, удосконалювання інструментів дисемінації культурних цінностей, спричиняють

ефективність соціокультурного партнерства, заснованого на слідуванні цим напрямкам розвитку.

Розроблено алгоритм інституціоналізації соціокультурного партнерства, що включає в себе етапи формування, установи й організації діяльності партнерств і заснований на аналізі партнерств різного рівня діяльності. Інноваційність інституціоналізованого партнерства ґрунтується на ідеологічній новизні бази для консолідації партнерів, виборі новаторського напрямку діяльності як пріоритету (творчі індустрії), створенні умов і структури для перетворення культурних проєктів в інвестиційні проєкти, привабливі для вкладення коштів.

У четвертому розділі **«Формування системи інституційного регулювання розвитку соціокультурної сфери регіону»** визначено зміст інституційного регулювання розвитку соціокультурної сфери регіону, розроблено концепцію соціокультурної політики в процесі модернізації інфраструктури культурного простору регіону, розроблено механізми ресурсного забезпечення та визначено джерела фінансування соціально-культурної сфери регіону.

У розділі досліджено феномен регіональної соціокультурної політики з позицій системного, структурно-функціонального й синергетичного підходів, розширено категоріальний апарат й розроблено основи концепції інфраструктурної організації й самоорганізації регіонального соціокультурного простору й соціокультурної політики. Виявлено структурну обумовленість регіональної соціокультурної політики. виділено багатокomпонентні взаємозв'язки в структурній організації соціокультурного простору. Системна інтерпретація динаміки соціокультурного середовища дозволила виявити теоретично важливі блоки структурної детермінації, побудовані на взаємодії об'єкта й суб'єкта культури.

Структурування соціокультурного простору регіону передбачає виділення в ньому національно-культурних, субкультурних й інших спільнот. Наявність і особливості локальних культурно-історичних хронотопів породжують у соціокультурній політиці варіативність і множинність організаційних, стратегічних і синергетичних передумов її розвитку. Багатофакторна конфігурація соціокультурного простору проявляється в специфіці культурно-історичних традицій, своєрідності культурного вигляду, ландшафту й соціокультурного середовища регіону й, тим самим, обумовлює його особливу інфраструктуру. У зв'язку із цим виділяються найважливіші сфери локалізації соціокультурного простору: життєдіяльнісна, етнокультурна, історико-культурна, ландшафтно-меморіальна й ментально-особистісна.

Розкрито змістовно-логічні взаємозв'язки системи понять, пов'язаних з аналізом соціокультурної політики в її співвідношенні з соціокультурною інфраструктурою регіону, на основі чого виявлена перспективність використання системного, структурно-функціонального й синергетичного підходів для розгляду проблем регіональної соціокультурної політики у контексті модернізації соціокультурного простору регіону.

Конкретизовано сукупність уявлень про соціокультурну інфраструктуру регіону, у якій поєднуються матеріальне й духовне, суб'єктне й об'єктне, культурні процеси й конфігурації, соціально-культурні технології, людський капітал, що визначає соціокультурний потенціал регіону. Виявлено чотири рівні еволюції соціокультурної інфраструктури: культурно-особистісний, етнонаціональний, цивілізаційний і загальнолюдський. У рамках цього бачення визначені аспекти еволюції соціокультурної інфраструктури, пов'язані з розвитком культурного ландшафту, культурно-історичними прошарками, способами організації просторово-культурної конфігурації й векторами культурного розвитку регіону.

Еволюція соціокультурного простору регіону в єдності процесуальності й конфігуративності призвела до якісних змін його культурного ядра, які поширюються на всю архітектуру соціокультурного середовища регіону, що знаходить конкретне відбиття й у змінах ресурсів культурної діяльності. Відповідно до цих змін ресурсів формуються регіональні соціокультурні відносини, локальний культуротворчий рельєф із властивими йому способами взаємодії. Це, у свою чергу, визначає основні напрямки соціокультурної політики: культурно-історична спадкоємність, передача духовного досвіду, прилучення до культурних традицій, використання інноваційних технологій, проектної діяльності.

Обґрунтовані наукові засади й розроблені конкретні механізми інфраструктурної детермінації соціокультурної політики в аспектах удосконалювання її регуляції й саморегуляції. На цій основі інфраструктура соціокультурного простору регіону представлена як система, побудована на взаємодії об'єкта й суб'єкта культури в змінному соціокультурному середовищі.

Динаміка соціокультурної інфраструктури регіону виходить із рівнів розподілу культурного середовища в предметному, природному й соціально-культурному аспектах і відповідає логіці формування соціокультурного простору регіону, що містить у собі локально-меморіальний, культурно-рекреативний і культуротворчий компоненти соціально-культурного середовища. Їх особливості створюють об'єктивні умови формування відповідної ієрархії управління й змін форм соціокультурної політики, що виражаються в системі організації й ініціативної самоорганізації, а також у структурі соціокультурного потенціалу регіону. Соціокультурна інфраструктура може розглядатися в плані як суб'єктної, так і об'єктної орієнтації. Перша з них виражається в ресурсній базі, представленій в стратегічних, організаційно-управлінських і інформаційно-комунікативних компонентах. Друга - включає відповідні ресурси, змістовний, діяльнісний, просторовий, матеріально-економічний і інституціональний компоненти.

Диференційовано об'єктну й суб'єктну орієнтації у формуванні соціокультурної інфраструктури регіону. Об'єктна містить у собі матеріальні ресурси, інтелектуально-технологічні, інституціональні, змістовно-діяльнісні й просторові компоненти. Суб'єктна виявляє комунікації, стратегії, особистісні ресурси й форми організації й управління культурною діяльністю в регіоні.

Виявлено напрямки модернізації соціокультурної інфраструктури регіону, на основі чого визначені стратегії модернізації, що включають у себе програмно-цільове планування, комплексний розвиток і збереження культури регіону. Обґрунтовано концепцію й інноваційну модель реалізації регіональної соціокультурної політики, що включає структурно-функціональні взаємодії компонентів інфраструктури соціокультурного простору регіону, що детермінують розвиток культурних стратегій модернізації регіону. Реалізація концепції розширює можливості й перспективи концептуального осмислення регіональної соціокультурної політики як саморегулюючої системи, а також моделювання соціокультурної політики у зв'язку зі змінною інфраструктурою соціокультурного простору країни й регіону.

Регіональна соціокультурна політика сприяє формуванню в регіоні єдиного багатоукладного, поліетнічного, поліконфесіонального культурного простору. Концепція варіативної соціокультурної політики враховує специфічні алгоритми протікання соціокультурних процесів, на основі чого формує ряд напрямків організаційної діяльності. Це сприяє розвитку національно-культурних рухів, активізації народної творчості, збереженню культурної спадщини, культурної ідентифікації, розвитку міжрегіональних відносин. Виходячи із цього контексту, формуються регіональні пріоритети, що забезпечують безпеку, стабільність і стабільність в умовах модернізації й становлення цивільного суспільства.

Ефективність реалізації регіональної соціокультурної політики цілком і повністю визначається характером наступних модернізаційних процесів:

- рівнями еволюції інфраструктури культури;
- характером взаємодії об'єкта й суб'єкта культури в змінному соціокультурному середовищі;
- дією культурних механізмів, що впливають на відкритість соціокультурного простору в системі перетинання горизонтальних і вертикальних взаємодій в ієрархії управління сферою культури;
- особливостями структурування соціокультурного простору регіону в контексті національно-культурних і субкультурних спільнот із урахуванням культурно-історичної й ментальної своєрідності;
- характером співвідношень організації й саморегуляції в процесі модернізації соціокультурної сфери.

Моделювання соціокультурної політики передбачає виділення ряду системоутворюючих підстав, до яких відносяться типологія культури, соціокультурного середовища, особливості регіональних культурних традицій. Відкритість даної соціально-культурної моделі забезпечується мобільністю адаптації соціокультурної політики до соціально-культурних ініціатив, що активізують процеси культуротворчості.

Інноваційна варіативна модель соціокультурної політики, заснована на типологічних характеристиках інфраструктури соціокультурного простору регіону, передбачає підвищення ролі суб'єктів культури, культурної індустрії й, у той же час, - державного регулювання процесів організації й самоорганізації. Центром, ядром моделі є культуротворчий процес, що обумовлений

традиціями й архетипами культурно-історичного простору регіону. Він, у свою чергу, визначає систему соціокультурної інфраструктури й характер організації культурної діяльності, що містить у собі механізми управління міжрегіональної координації, культурного проектування й нормативного забезпечення, регулювання й взаємодії.

Реалізація регіональної соціокультурної політики в соціально-культурних умовах інфраструктури, що змінюється, полягає в наступних напрямках: соціально-культурне проектування й програмування; культурно-економічна діяльність; культурно-освітня діяльність; розвиток народної творчості; розвиток національно-культурного руху; соціально-культурний захист і підтримка соціально-культурних ініціатив, розвиток народної творчості; внутрішньо- і міжрегіональне соціально-культурне партнерство й співробітництво; культурно-інформаційна політика й видавнича діяльність; відтворення історико-культурної самобутності у єдиному культурному просторі регіону, охорона культурної спадщини; культурно-екологічна діяльність; культурно-дозвільна діяльність і аматорська творчість; професійна культурна діяльність і пропаганда мистецтва.

У контексті основних напрямків реалізації соціокультурної політики регіону на основі змінної соціокультурної інфраструктури виділяються наступні блоки: національно-культурна, культурно-екологічна, масово-видовищна й локально-інтегративна. У цих рамках визначаються специфічні структурні компоненти: некомерційне партнерство, використання комерційної діяльності й охорона культурної спадщини.

У *п'ятому розділі* «Механізми реалізації регіональної стратегії ефективного розвитку соціокультурної сфери» визначено організаційно-економічні особливості і розроблено регіональні механізми інвестування та фандрайзингу у соціокультурній сфері, розроблено пропозиції з використання маркетингу як механізму управління розвитком соціокультурної сфери регіону, обґрунтовано напрями використання інформаційних технологій у регіональних механізмах розвитку соціально-культурної діяльності.

В результаті дослідження визначено організаційно-економічні особливості і розроблено регіональні механізми інвестування та фандрайзингу у соціокультурній сфері. Доведено, що проектний фандрайзинг є найбільш зручною формою залучення коштів, як для організацій соціокультурної сфери, так і для інвесторів. Це пояснюється наявністю чітко визначених цілей використання коштів, можливістю залучення значних фінансових джерел при низьких витратах на фандрайзинг, а також отриманням комерційних вигод від фінансування проекту.

Роль фандрайзингу у фінансуванні установ соціокультурної сфери підтверджується статистичними даними (рис. 6)

Обґрунтовано механізм застосування технології проектного фандрайзингу для ресурсного забезпечення регіональної стратегії розвитку соціокультурної сфери, що передбачає: створення та ведення інформаційних баз даних про реальних та потенційних донорів, ступеня й ефективності їх залучення до благодійної чи спонсорської діяльності; облік та контроль ходу

збору коштів, архівування необхідних відомостей, аналіз результативності та економічності фандрайзингу (табл. 1).

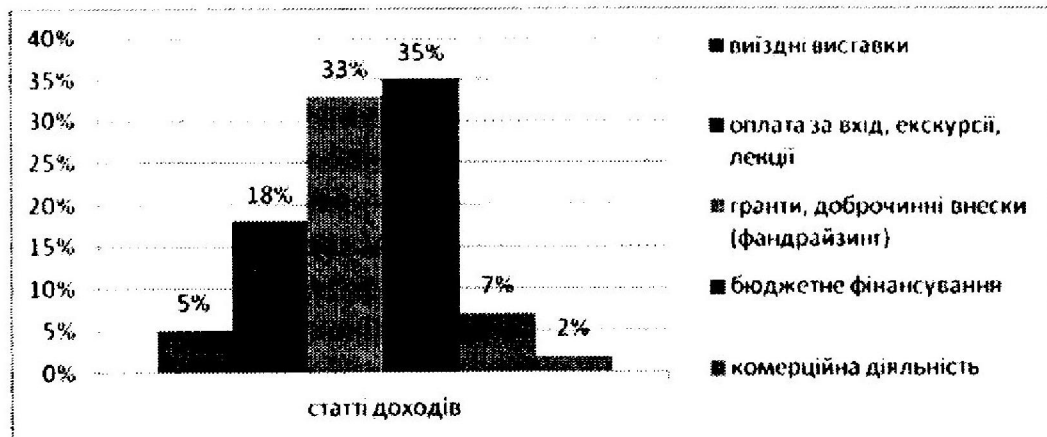

Рис. 6. Структура доходів бюджету культурних установ та частка в них фандрайзингу (за даними 2013 р.)

Таблиця 1

Етапи проведення фандрайзингу в культурних установах

Етапи фандрайзингу	Складова етапу
Планування	Розробка змістовної програми залучення коштів. Визначення витрат організації культури на певний період. Вибір видів фандрайзингу.
Реалізація	Вибір методів проведення фандрайзингу. Встановлення відповідальності за проведення фандрайзингу. Виділення коштів на реалізацію фандрайзингу.
Контроль	Здійснення контролю за ходом реалізації фандрайзингу. Коригування планів з урахуванням змін, що відбулися.
Аналіз	Визначення ефективності етапу планування. Аналіз ефективності етапу реалізації. Оцінка ефективності кінцевих результатів.

Розроблено рекомендації з використання технологій маркетингу у системі регіональних механізмів управління розвитком соціокультурної сфери. Маркетинг у соціально-культурній сфері визначено як сукупність взаємопов'язаних заходів, направлених на задоволення культурних запитів споживачів та отримання зовнішньої підтримки. У системі маркетингу організацій соціокультурної сфери велике значення має регіональне маркетингове середовище, тобто сукупність елементів, що формують і обумовлюють можливості організації з оволодіння конкретним споживчим ринком. Маркетингове середовище складається із сукупності чинників на макро- та мікрорівнях, які на пряму впливають на ефективність роботи організацій та установ у соціокультурній сфері.

Доведено, що маркетинг соціокультурної сфери регіонів, міст, територій, по суті об'єднує соціальний маркетинг та звичайний комерційний маркетинг. Маркетинг у соціально-культурній сфері включає: визначення ринків соціально-культурних послуг, та їх позиціонування; цілеспрямована реклама і

просування; конкуренцію, в тому числі з комерційними фірмами; завоювання або створення своєї ніші на ринку послуг; диверсифікацію фінансування; зовнішньоекономічну діяльність. У процесі дослідження детально розглянуто особливості маркетингу товарів і послуг за видами установ соціокультурної сфери.

Мета маркетингової стратегії установ соціокультурної сфери - переконатися, що установа знаходить та розвиває перспективні види культурної діяльності, скорочуючи і згортаючи слабкі. Щодо попиту на соціально-культурні послуги виділено такі маркетингові стратегії: стимулюючий попит маркетинг - традиційний маркетинг заохочення ясно вираженого попиту; розвиваючий маркетинг - застосовується у випадках нечітко оформленого попиту; ремаркетинг - пов'язаний з оновленням інтересу до товарів та послуг. Вибір стратегії розвитку соціально-культурної сфери залежить від споживача, від кон'юнктури ринку, від цін, механізмів їх формування та динаміки, від конкуренції та поведінки конкурентів, від можливостей установи - фінансових, матеріально-технічних, організаційних, кадрових, інформаційних, від виробничих витрат та витрат загальних, від збутової мережі, від ступеня диверсифікації культурної діяльності. Визначено зміст маркетингового комплексу установ соціокультурної сфери з точки зору регіональної прив'язки.

В результаті дослідження визначено структуру регіональної культурно-інформаційної системи, що відображає галузеву й секторальну неоднорідність культурно-інформаційного середовища регіону й дані рекомендації з регулювання регіональних культурно-інформаційних потоків. Розроблено пропозиції по конструюванню культурно-інформаційного простору регіону, включаючи віртуалізацію широкого спектра культурних послуг, що сприяють нівелюванню міжрегіональних розходжень у доступності культурних благ для різних категорій населення (рис. 7). Розкрито зміст віртуального соціокультурного капіталу: сукупність різних культурних ресурсів регіону, країни, представлених у світовій мережі Інтернет, які використовуються або можуть бути використані в науковій, освітній, творчій й дозвільній діяльності і які сприяють збереженню культурної ідентичності, створенню бренду регіону, формуванню іміджу країни й представленню послуг установ культури на світових ринках. Обґрунтовано, що для розвитку регіональної соціокультурної сфери необхідна інтеграція всіх інформаційних ресурсів установ культури незалежно від відомчої приналежності. Така інтеграція дозволяє: підвищити ефективність Інтернет-технології окремими установами культури; створити єдиний інформаційний простір інтегрованої та загальнодоступної інформації; забезпечити моніторинг культурного життя регіону; інтегрувати інформацію про культурне життя в міжрегіональний, державний та світовий інформаційним простір.

Обґрунтовано доцільність створення мережі регіональних інформаційно-культурних центрів що дозволить комплексно сприяти вирішенню проблем соціокультурної сфери регіону, які не можуть бути вирішені окремими установами: представлення інформації про культурну спадщину у відкритому інформаційному просторі, випуск електронних видань, розробка й

впровадження різноманітних мультимедійних навчальних програм, підготовка й перепідготовка кадрів, експертиза, маркегингові дослідження й т.д.

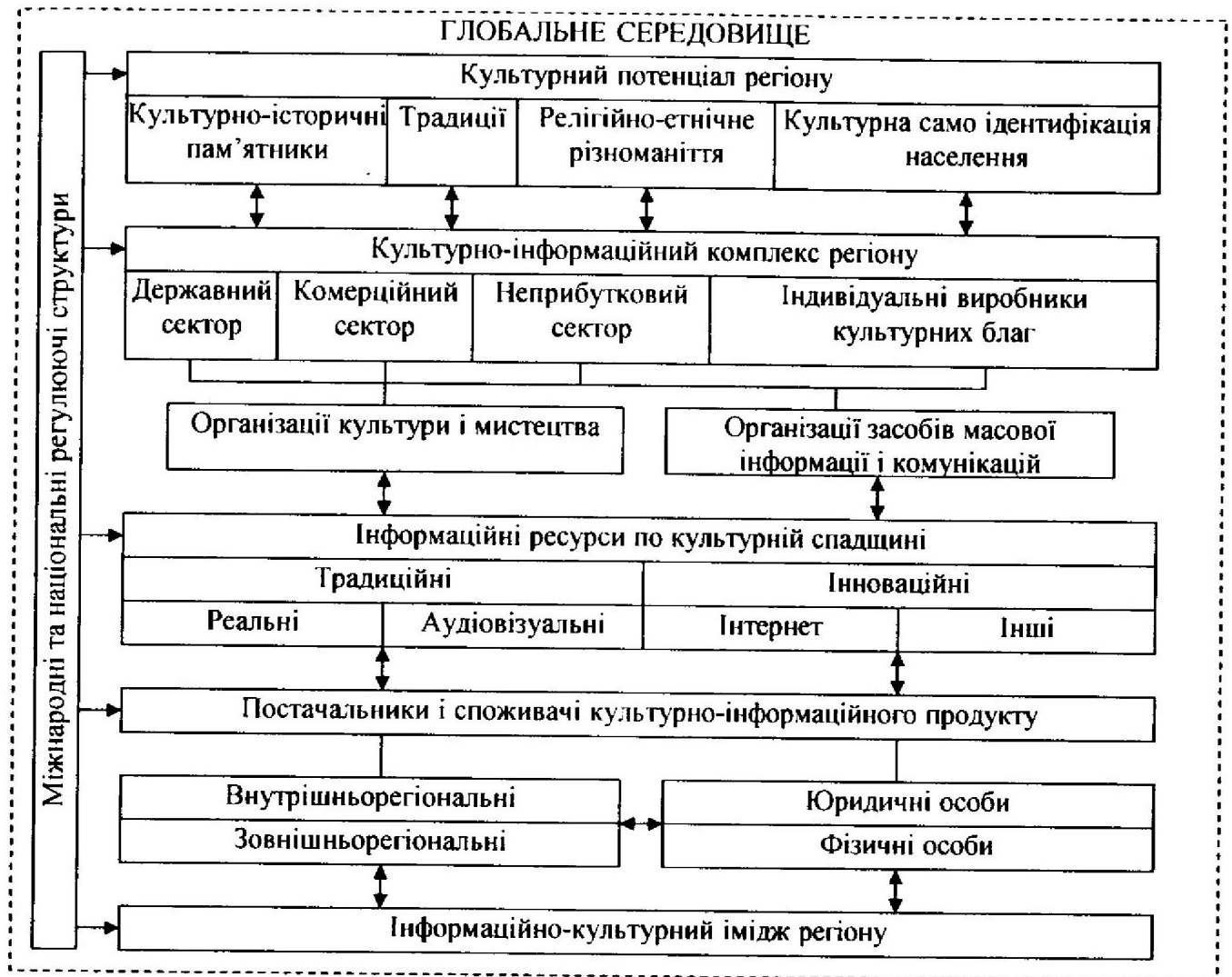

Рис. 7. Культурно-інформаційна система регіону

Діяльність інформаційно-цифрових культурних центрів забезпечить можливість виконати в рамках соціокультурної політики наступні завдання:

- залучити до участі в створенні віртуальних центрів установи культури, де проводиться або планується проводити роботу зі створення цифрових баз даних;

- залучити до участі в спільних культурних проектах будинки творчості, театральні колективи, бібліотеки, освітні установи різного рівня, які можуть мати віртуальні ресурси;

- налагодити інформаційний обмін установами культури як на регіональному, так і на міжрегіональному рівнях;

- за допомогою фахівців провідних установ культури і ВНЗ підготувати співробітників для роботи в центрах. Це дозволить створити нові робочі місця в сфері культури й підготувати кадровий потенціал для реалізації програм культурної політики;

- залучити в інформаційно-цифрові культурні центри нових відвідувачів, у першу чергу молодь;
- комплексно використовувати віртуальний культурний капітал регіону;
- розмістити в цих центрах інформацію про регіональні культурні проекти для того, щоб знайти партнерів з комерційного сектора.

Доцільна наступна розробка загальноукраїнської програми по організації мережі інформаційно-культурних центрів у регіонах країни, що дозволить не тільки швидше сформувати єдиний інформаційно-культурний простір, але й сконструювати розвинене інформаційно-комунікативне соціокультурне середовище як для професіоналів, так і для окремих користувачів, створивши умови для розширеного виробництва й споживання культурних благ. Функціонування інформаційно-культурних центрів здатне направити діяльність установ культури на вирішення завдань соціально-економічного розвитку регіонів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на основі теоретичного узагальнення обґрунтовано методологічні та методичні засади і розроблено практичні рекомендації з вирішення важливої наукової і практичної проблеми формування регіонального механізму підвищення ефективності функціонування соціокультурної сфери. За результатами дослідження зроблено висновки теоретичного, методологічного і науково-прикладного характеру:

1. В результаті дослідження розкрито економічну сутність соціокультурного потенціалу, як сукупності накопичуваних економічних ресурсів культури, якими володіє суспільство в кожний конкретний момент. Визначено, що соціокультурний потенціал регіону формує економічний потенціал сфери культури й мистецтва і його варто розглядати в якості системоутворюючого фактору, що забезпечує формування цілісності соціокультурної сфери як фактору соціально-економічного розвитку регіону. Розроблено структуру відтворення соціокультурного потенціалу як соціально-економічного ресурсу господарства регіону. На основі дослідження специфіки соціально-економічних відносин, що виникають у творчо-виробничих процесах, сформована економіко-організаційна структура соціокультурної сфери, що виступає підставою для класифікації видів економічної діяльності в соціокультурній сфері.

2. Сформульовано основні методологічні принципи збереження й розвитку соціокультурного потенціалу як соціально-економічного ресурсу господарства регіону: принцип збереження цілісності суб'єктів культурної діяльності, зайнятих у державному й приватному секторах економіки; принцип інновативного розвитку традиційної народної культури як основного фактору прискореного розвитку соціокультурного потенціалу; принцип комплексного підходу до формування соціокультурного потенціалу й ресурсного потенціалу сфери культури; принцип визнання інтелектуально творчих здібностей людини як елементів соціокультурного потенціалу; принцип системного підходу до

збереження масштабів художньої діяльності в рамках економічного комплексу господарства регіону; принцип оптимального поєднання централізованого й децентралізованого управління соціокультурним потенціалом; принцип стратегічного розвитку соціокультурного потенціалу на основі територіального зонування; принцип розвитку виробничих об'єднань у сфері художньої діяльності з урахуванням економічних і соціальних інтересів місцевої спільноти.

3. В результаті дослідження виявлено наявність мультиплікативного ефекту інновативного відтворення соціокультурного потенціалу регіону, що визначається як багаторазове зростання прямої або непрямої додаткової економічної вигоди від безоплатного залучення господарюючими суб'єктами коштів, вкладених державою на збереження елементів культурного потенціалу в технології формування культурних благ і їх реалізацію. Визначено зміст економічного й соціального ефекту мультиплікатора. Розроблено загальну схему рівнів інновативного розвитку соціокультурного потенціалу регіону, яка передбачає: що на першому рівні забезпечується формування культурно-базових цінностей в сфері самодіяльної народної й авторської творчості і їх збереження як культурної спадщини й історично сформованих об'єктів інфраструктури культури; на другому рівні активізуються процеси відтворення культурного потенціалу й формування приросту ресурсного потенціалу культури; на третьому рівні елементи соціокультурного потенціалу першого й другого рівня включаються в масовий процес їх суспільного споживання у формі послуг культури й мистецтва, забезпечується розвиток сучасної індустрії послуг.

4. Виявлено специфіку стратегічного розвитку соціокультурного потенціалу регіонів на основі територіального зонування. Введено в науковий обіг поняття «соціокультурна дестинація», що визначена як зона соціокультурного простору, що історично сформувалася відповідно до запитів і рівня соціально-економічних інтересів населення й територіально вбудована в культурну діяльність регіону. Перша зона дестинації – це центри (місце) розвитку масової культури для місцевої організованої спільноти, спеціально створені комплекси соціально-культурного обслуговування для місцевих жителів, на базі яких зберігаються й відтворюються художні технології визнані ними як спадщина атракції. Друга зона – центри цілеспрямованого розвитку «місцевого» мистецтва, що територіально охоплюють спеціально створені в містах, селищах міського типу об'єкти, що забезпечують професійне відтворення атракцій, що задовольняють потреби певної частини населення по цільовому замовленню місцевих органів публічної влади. Третя зона – центри розвитку обраних видів культури, культурні простори (місце), що охоплюють процеси художнього (включаючи інноваційні технології) відтворення визнаних державою атракцій культури й мистецтва на базі об'єктів культури високого ступеня історико-культурної привабливості.

5. В результаті дослідження обґрунтовано нову форму ресурсного забезпечення соціокультурної сфери регіону, що передбачає розширення схеми створення фондів цільового капіталу на базі кооперування установ культури

різного типу й профілю. Сформульовано пропозиції по створенню єдиної мережі регіональних управлінських структур, що дозволяють консолідувати зусилля й ресурси в сфері реалізації регіональної соціокультурної політики, визначені принципи створення даних структур і цілі їх діяльності. Показано, що їх діяльність у кожному регіоні дозволить чітко виділити пріоритети регіональної соціокультурної політики, сприяти розширеному виробництву й споживанню культурних благ, для того, щоб комплексно вписати культурну політику регіонів у загальну стратегію розвитку української культури.

6. Сформовано підхід до модернізації управління в соціокультурній сфері регіону, який полягає в удосконалюванні управлінських процесів, що виражається у визначенні пріоритетів модернізації, розробці стратегічних планів і формуванні середовища, необхідного для впровадження інноваційних методів і моделей управління соціокультурною сферою. Обґрунтовано розуміння сектора творчих індустрій як інноваційних форм існування організацій культури в регіональному просторі. Розроблені інноваційні моделі управління, описані їх структура, сфери застосування й характеристики: програмно-проектний метод, основними властивостями якого є системність, універсальність і кумулятивність; метод багатомірної оцінки, заснований на дослідженні окремого соціально-культурного явища (події, проекту, заходу) з погляду трьох складових його реалізації: аналіз ресурсного поля явища, вивчення суспільної думки по даній проблемі, аналіз ступеня освітленості предмету дослідження в ЗМІ, а також їх відношення до оцінюваного проекту.

7. В результаті дослідження розроблено модель соціокультурного партнерства, що опирається на міжсекторальну взаємодію трьох секторів: держави в особі регіональних і місцевих органів влади, комерційного сектора культури, некомерційного державного й недержавного секторів культури, включаючи творців, роль яких у модернізації сфери культури представляється визначальною. Доведено роль соціокультурного партнерства як інноваційного механізму управління, здійснюваного у відповідній організаційно-правовій формі й спрямованого на вирішення соціокультурних проблем регіону шляхом побудови стійких партнерських зв'язків між регіональними і місцевими органами влади, комерційним і некомерційним секторами культури. Розроблено алгоритм інституціоналізації соціокультурного партнерства, що включає в себе етапи формування, установи й організації діяльності партнерств і заснований на аналізі партнерств різного рівня діяльності.

8. Досліджено феномен регіональної соціокультурної політики з позицій системного, структурно-функціонального й синергетичного підходів, розширено категоріальний апарат й розроблено основи концепції інфраструктурної організації й самоорганізації регіонального соціокультурного простору й соціокультурної політики. Виявлено структурну обумовленість регіональної соціокультурної політики. Виділено багатокomпонентні взаємозв'язки в структурній організації соціокультурного простору. Системна інтерпретація динаміки соціокультурного середовища дозволила виявити теоретично важливі блоки структурної детермінації, побудовані на взаємодії об'єкта й суб'єкта культури. Розкрито змістовно-логічні взаємозв'язки системи

понять, пов'язаних з аналізом соціокультурної політики в її співвідношенні з соціокультурною інфраструктурою регіону, на основі чого виявлена перспективність використання системного, структурно-функціонального й синергетичного підходів для розгляду проблем регіональної соціокультурної політики у контексті модернізації соціокультурного простору регіону.

9. Конкретизовано сукупність уявлень про соціокультурну інфраструктуру регіону та виявлено напрямки модернізації соціокультурної інфраструктури регіону, на основі чого обґрунтовано концепцію й інноваційну модель реалізації регіональної соціокультурної політики, що включає структурно-функціональні взаємодії компонентів інфраструктури соціокультурного простору регіону, що детермінують розвиток культурних стратегій модернізації регіону. Реалізація концепції розширює можливості й перспективи концептуального осмислення регіональної соціокультурної політики як саморегулюючої системи, а також моделювання соціокультурної політики у зв'язку зі змінною інфраструктурою соціокультурного простору країни й регіону.

10. В результаті дослідження визначено організаційно-економічні особливості і розроблено регіональний механізм інвестування та фандрайзингу у соціокультурній сфері. Доведено, що проектний фандрайзинг є найбільш зручною формою залучення коштів, як для організацій соціокультурної сфери, так і для інвесторів, що пояснюється наявністю чітко визначених цілей використання коштів, можливістю залучення значних фінансових джерел при низьких витратах на фандрайзинг, а також отриманням комерційних вигод від фінансування проекту. Обґрунтовано механізм застосування технології проектного фандрайзингу для ресурсного забезпечення регіональної стратегії розвитку соціокультурної сфери, що передбачає: створення та ведення інформаційних баз даних про реальних та потенційних донорів, ступінь й ефективність їх залучення до благодійної чи спонсорської діяльності; облік та контроль ходу збору коштів, архівування необхідних відомостей, аналіз результативності та економічності фандрайзингу.

11. Розроблено рекомендації з використання технологій маркетингу у системі регіональних механізмів управління розвитком соціокультурної сфери. Маркетинг у соціально-культурній сфері визначено як сукупність взаємопов'язаних заходів, направлених на задоволення культурних запитів споживачів та отримання зовнішньої підтримки. Запропоновано концептуальну модель формування культурного бренду території на основі використання її соціокультурного потенціалу з метою реалізації регіональних культурних конкурентних переваг. Аргументовано можливість використання системи якісних і кількісних характеристик соціокультурного потенціалу для оцінки регіональних конкурентних переваг і запропонована модель маркетингової концепції розвитку регіону, що включає позиції, пов'язані з різними характеристиками соціокультурного потенціалу, що дозволяє врахувати взаємозв'язок економічних і культурних складових.

12. В результаті дослідження визначено структуру регіональної культурно-інформаційної системи, що відображає галузеву й секторальну

неоднорідність культурно-інформаційного середовища регіону й дані рекомендації з регулювання регіональних культурно-інформаційних потоків. Розкрито зміст віртуального соціокультурного капіталу: сукупність різних культурних ресурсів регіону, країни, представлених у світовій мережі Інтернет, які використовуються або можуть бути використані в науковій, освітній, творчій й дозвільній діяльності і які сприяють збереженню культурної ідентичності, створенню бренду регіону, формуванню іміджу країни й представленню послуг установ культури на світових ринках. Розроблено пропозиції по конструюванню культурно-інформаційного простору регіону, включаючи віртуалізацію широкого спектра культурних послуг, що сприяють нівелюванню міжрегіональних розходжень у доступності культурних благ для різних категорій населення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Бойко В.І. Регіональний вимір і механізми підвищення соціально-економічної ефективності розвитку культурної сфери: проблеми теорії і практики: Монографія / В.І.Бойко. – Херсон: Грінь Д.С., 2014. – 356 с.

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Бойко В.І. Доброчинність та благодійність як невід’ємна складова розвитку культурного середовища / В.І. Бойко // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. – 2011. – № 11. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua

3. Бойко В.І. Діяльність та вплив некомерційних організацій у сфері культури / В.І. Бойко // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. – 2012. – № 7. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua

4. Бойко В.І. Напрями вдосконалення можливості недержавної підтримки культурної сфери / В.І. Бойко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – Херсон, 2013. – Випуск 2. – С. 24-27.

5. Бойко В.І. Методологічні аспекти планування регіонального соціально-економічного розвитку сфери культури / В.І. Бойко // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. – 2013. – № 5. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua

6. Бойко В.І. Формування комплексного підходу щодо розвитку фандрайзингу в сфері культурі / В.І. Бойко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – Херсон, 2013. – Випуск 3. – С. 15-19.

7. Бойко В.І. Планування маркетингових стратегій у культурній галузі / В.І. Бойко // Таврійський науковий вісник: Збірник наукових праць ХДАУ. – Вип. 86. – Херсон: Айлант, 2013. – С. 193-200.

8. Бойко В.І. Оцінка ресурсного фінансування сфери культури / В.І. Бойко // Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія: Економіка. – 2013. – Том 18. Вип. 1. – С. 25-34.

9. Бойко В.І. Комплексний підхід щодо врахування регіонального маркетингового середовища в культурній діяльності / В.І. Бойко // *Культура народів Причорномор'я: Науч.журнал ТНУ ім. В.И. Вернадского.* – Сімферополь, 2014. – № 274. – С. 230-233.

10. Бойко В.І. Методика застосування бізнес-плану в культурній галузі / В.І. Бойко // *Таврійський науковий вісник: Збірник наукових праць ХДАУ.* – Вип. 87. – Херсон: Айлант, 2014. – С. 210-214.

11. Бойко В.І. Розвиток інформаційної інфраструктури культурної діяльності / В.І. Бойко // *Культура народів Причорномор'я: Науч.журнал ТНУ ім. В.И. Вернадского.* – Сімферополь, 2014. – № 275. – С. 210-213.

12. Бойко В.І. Механізм здійснення організаційно-економічного потенціалу культурної діяльності на регіональному рівні / В.І. Бойко // *Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання.* – 2014. – № 8. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua

13. Бойко В.І. Особливості впливу маркетингової діяльності на споживача культурної сфери / В.І. Бойко // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки.* – Херсон, 2014. – В.4. – С. 10-14.

14. Бойко В.І. Основні тенденції розвитку фандрайзингу у сфері культури / В.І. Бойко // *Таврійський науковий вісник: Збірник наукових праць ХДАУ.* – Вип. 90. – Херсон: Айлант, 2015. – С. 189-196.

15. Бойко В.І. Розвиток інформаційних технологій у соціально-культурній діяльності / В.І. Бойко // *Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серія: Экономика и управление.* – Россия. Тольятти, 2015. – №1(20). – С.10-12.

16. Бойко В.І. Теоретичні основи формування менеджменту та регіонального управління у сфері культурі / В.І. Бойко // *Балтийский гуманитарный журнал.* – Россия. Тольятти, 2015. – №1(10). – С. 161-164.

17. Бойко В.І. Соціально-економічна сутність ефективного розвитку сфери культури та її роль у розвитку / В.І. Бойко // *Азимут научных исследований. Серія: Экономика и управление.* – Россия. Тольятти, 2015. – №1(10). – С. 27-30.

18. Бойко В.І. Формування пріоритетів та способи розробки моделей розвитку сфери культури / В.І. Бойко // *Карельский научный журнал.* – Россия. Тольятти, 2015. – №1(10). – С. 99-101.

19. Бойко В.І. Методичні підходи щодо оцінки маркетингу культурної діяльності / В.І. Бойко // *Інвестиції: практика та досвід: Науково-практичний журнал.* – Київ, 2015. – №5. – С. 78-81.

20. Бойко В.І. Методичні аспекти впливу державного регулювання на сферу культури / В.І. Бойко // *Інвестиції: практика та досвід: Науково-практичний журнал.* – Київ, 2015. – №6. – С. 77-80.

21. Бойко В.І. Вивчення стратегій ринку споживання товарів та послуг у галузі культури / В.І. Бойко // *Агросвіт: Науково-практичний журнал.* – Київ, 2015. – №6. – С. 49-55.

22. Бойко В.І. Культура і мистецтво як об'єкти спонсорства культурної сфери / В.І. Бойко // Агросвіт: Науково-практичний журнал. – Київ, 2015. – №7. – С. 62-64.

23. Бойко В.І. Методичні засади оцінки програм у методології управління сфери культури / В.І. Бойко // Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал. – Херсон, 2015. – № 1(36). – С. 113-118.

Матеріали конференцій:

24. Бойко В.І. Напрями соціокультурної політики в аспектах модернізації інфраструктури культурного простору регіону / В.І. Бойко // Інноваційні процеси в дорадництві: проблеми та перспективи матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Київ, 13-14 жовтня 2011 р.). – Київ. НУБіП України. – С. 131-132.

25. Бойко В.І. Теоретико-методичні засади модернізації соціокультурної сфери регіону / В.І. Бойко// Формування ефективних механізмів господарювання в умовах сучасної економіки: теорія і практика: тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції, 22-23 листопада 2012 р. – Запоріжжя: КПУ, 2012. – С. 191-193.

26. Бойко В.І. О состоянии социальной инфраструктуры экономики регионов Украины / В.І. Бойко // Пути и механизмы управления эффективным развитием национальной экономики в современных условиях: материалы Международной научно-практической интернет-конференции, (29-30 ноября 2012 г.) / Под ред. Добровольской – Симферополь, ТНУ им В.И. Вернадского, – Симферополь: Доля, 2012. – С. 260-262.

27. Бойко В.І. Методологічні підходи до визначення ефективності процесів функціонування соціокультурної сфери регіону / В.І. Бойко // Матеріали IV Международной научно-практической конференции, (Донецк, 25-27 октября 2013 г.) / Полтавская государственная аграрная академия, ЧП «Технологический Центр»; редкол.: Дмитриков В.П. [и др.]. – Харьков: Технологический Центр, 2013. – С. 77-79.

28. Бойко В.І. Иностраный опыт повышения эффективности функционирования соціокультурної сфери региона и возможности его применения в Украине / В.І. Бойко // Наука и современность – 2014: сборник материалов XXXII Международной научно-практической конференции: в 2-частях. – Часть 2. / Под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск: издательство ЦРНС, 2014. – 184 с. – С. 191-192.

29. Бойко В.І. Оцінка використання інформаційних технологій у регіональних механізмах розвитку соціально-культурної діяльності / В.І. Бойко // Управління соціально-економічним розвитком держави, регіону, підприємства: II Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. 2014р. – Полтава. – С.270-272.

30. Бойко В.І. Маркетингові інструменти як елемент системи регіонального управління розвитком соціокультурної сфери / В.І. Бойко // Структурні трансформації національних економік в умовах глобалізації: Міжн. наук.-практ. конф. 2014 р. – Миколаїв. – С. 105-108

АНОТАЦІЯ

Бойко В.І. Регіональний механізм підвищення ефективності функціонування соціокультурної сфери: теорія, методологія, практика - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2015.

Дисертацію присвячено розробці теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій з формування регіонального механізму підвищення ефективності функціонування соціокультурної сфери.

Обґрунтовано концепцію й інноваційну модель реалізації регіональної соціокультурної політики, яка включає структурно-функціональні взаємодії компонентів інфраструктури соціокультурного простору регіону, що детермінують розвиток культурних стратегій модернізації регіону.

Розроблено механізм розвитку соціокультурної сфери регіону на основі моделі соціокультурного партнерства як інноваційного механізму управління.

Запропоновано нову форму ресурсного забезпечення соціокультурної сфери регіону, яка передбачає розширення схеми створення фондів цільового капіталу на базі кооперування установ культури різного типу й профілю.

Ключові слова: соціокультурна сфера регіону, модернізація управління, інноваційний механізм управління, соціокультурне партнерство, фандрайзинг, маркетинг, соціокультурна інфраструктура, соціокультурна дестинація, стратегія.

АННОТАЦИЯ

Бойко В.И. Региональный механизм повышения эффективности функционирования социокультурной сферы: теория, методология, практика - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.05 - развитие производительных сил и региональная экономика. - Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2015.

Диссертация посвящена разработке теоретико-методологических основ и практических рекомендаций по формированию регионального механизма повышения эффективности функционирования социокультурной сферы.

Обоснована концепция и инновационная модель реализации региональной социокультурной политики, которая включает структурно-функциональные взаимодействия компонентов инфраструктуры социокультурного пространства региона, детерминирующих развитие культурных стратегий модернизации региона, реализация которой расширяет возможности и перспективы концептуального осмысления региональной социокультурной политики как саморегулирующейся системы, а также

моделирования социокультурной политики в связи с переменной инфраструктурой социокультурного пространства страны и региона.

Разработан механизм развития социокультурной сферы региона на основе модели социокультурного партнерства как инновационного механизма управления, осуществляемого в соответствующей организационно-правовой форме и направленного на решение социокультурных проблем региона путем построения устойчивых партнерских связей между региональными и местными органами власти, коммерческим и некоммерческим секторами социокультурной сферы.

Предложена новая форма ресурсного обеспечения социокультурной сферы региона, которая предусматривает расширение схемы создания фондов целевого капитала на базе кооперирования учреждений культуры различного типа и профиля, предусматривает создание единой сети региональных управленческих структур, которые позволяют консолидировать усилия и ресурсы в сфере реализации региональной социокультурной политики.

Усовершенствована система методологических принципов сохранения и развития социокультурного потенциала как социально-экономического ресурса хозяйства региона в которую включены принципы: сохранения целостности; инновативного развития; комплексного подхода; системного подхода; отнесения творческих способностей личности к элементам социокультурного потенциала; оптимизации централизованного и децентрализованного управления; стратегического развития на основе территориального зонирования; учета экономических и социальных интересов местного сообщества;

Разработан методический подход к оценке мультипликативного эффекта инновативного воспроизводства социокультурного потенциала региона, который определяется как многократный рост прямой или косвенной дополнительной экономической выгоды от бесплатного привлечения хозяйствующими субъектами средств, вложенных государством на сохранение элементов культурного потенциала в технологии формирования культурных благ и их реализацию.

Предложен научно-методический подход к модернизации управления в социокультурной сфере региона, который заключается в совершенствовании управленческих процессов, которое выражается в определении приоритетов модернизации, разработке стратегических планов и формировании среды, необходимой для внедрения инновационных методов и моделей управления социокультурной сферой (программно-проектного метода и метода многомерной оценки).

Предложена концептуальная модель формирования культурного бренда территории на основе использования ее социокультурного потенциала с целью реализации региональных культурных конкурентных преимуществ.

Получили дальнейшее развитие теоретические основы управления развитием социокультурной сферы региона: раскрыта экономическая сущность социокультурного потенциала, как совокупности накапливаемых экономических ресурсов культуры, которыми располагает общество в каждый

конкретный момент; обоснована его определяющая роль как системообразующего фактора, обеспечивающего формирование целостности социокультурной сферы как фактора социально-экономического развития региона; разработана структура воспроизводства социокультурного потенциала как социально-экономического ресурса хозяйства региона, сформирована экономико-организационная структура социокультурной сферы региона.

Определено содержание понятия социокультурной дестинации, которая определена как зона социокультурного пространства, которая исторически сформировалась в соответствии с запросами и уровня социально-экономических интересов населения и территориально встроенная в культурную деятельность региона; определены зональную структуру социокультурной дестинации.

Получили развитие концептуальные основы инфраструктурной организации и самоорганизации регионального социокультурного пространства и социокультурной политики.

Предложен механизм применения технологии проектного фандрайзинга для ресурсного обеспечения региональной стратегии развития социокультурной сферы.

Разработан механизм регулирования региональных культурно-информационных потоков на основе формирования культурно-информационного пространства региона.

Ключевые слова: социокультурная сфера региона, модернизация управления, инновационный механизм управления, социокультурное партнерство, фандрайзинг, маркетинг, социокультурная инфраструктура, социокультурная дестинации, стратегия.

SUMMARY

Boyko V.I. Regional mechanism to enhance the functioning of socio-cultural sphere: theory, methodology, practice - Manuscript.

The thesis for the degree of doctor of economic sciences, specialty 08.00.05 - the development of productive forces and regional economy. - Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2015.

The thesis is devoted to development of theoretical and methodological foundations and practical recommendations on forming a regional mechanism to enhance the functioning of socio-cultural sphere.

The concept and implementation of regional innovation model of socio-cultural policy which includes structural and functional interaction of components of socio-cultural space infrastructure in the region that determine the development strategies of cultural modernization in the region.

The mechanism of socio-cultural sphere of the region based on the model of socio-cultural partnership as an innovative management mechanism.

A new form of resource support social and cultural spheres of the region, which would expand the scheme provide funds target capital on the basis of cooperation of cultural institutions of different types and profile.

Keywords: socio-cultural sphere of the region, the modernization of management, innovation management mechanism, socio-cultural partnerships, fundraising, marketing, social and cultural infrastructure, social and cultural destinations, strategy.